

1. Obiekt 1641A

KOŚCIOŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MIKOŁAJA

2. Czas powstania

ok. 1570

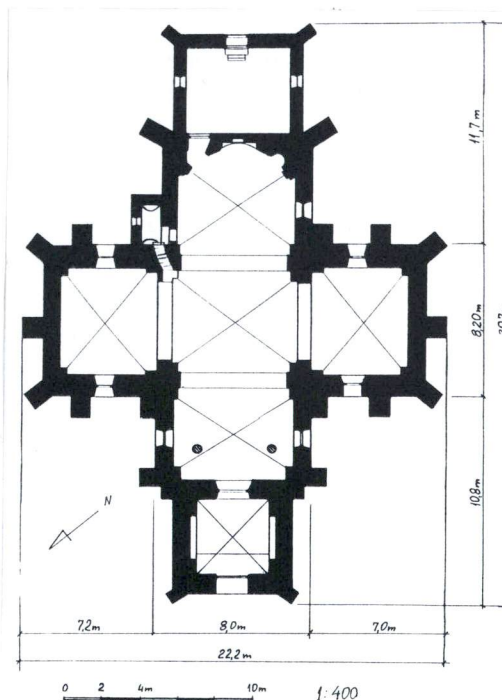
3. Miejscowość

O K S A

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

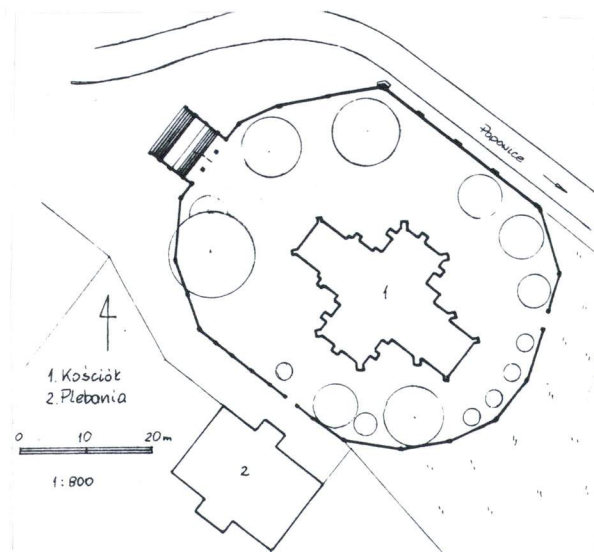

Kościół od zachodu.

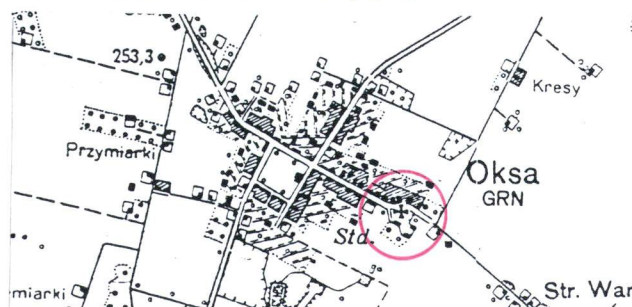

Rzut przyziemia.

Plan
sytuacyjny.

Plan orientacyjny.

4. Adres

Oksa ul. Kościelna 20, tel. 16

nr hipoteczny .....

5. Przynależność administracyjna

województwo kieleckie

gmina Oksa

pow. JĘDRZEJÓW

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Oksza

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo kieleckie

powiat Jędrzejów

8. Właściciel i jego adres

Parafia rzymskokatolicka,
Oksa, ul. Kościelna 20

9. Użytkownik i jego adres

Parafia rzymskokatolicka
Oksa

10. Rejestr zabytków

Nr 204

data 11.02.1967

358

8.01.1957

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Około 1561-6 (?) Mikołaj Rej wspólnie z synem Andrzejem zaczął wznosić zbór kalwiński. Zbór ten ukończył po śmierci ojca - Andrzej Rej ok. 1570r. Był to budynek na planie krzyża greckiego, złożonego z jednoprzęsłowych ramion, sklepiony krzyżowo, na zewnątrz oszkarpowany z niewielką zakrystią przybudowaną w narożniku między prezbiterium a północnym ramieniem, wewnątrz z kamienną kazalnicą przy północno-wschodnim narożniku. Rejowie byli troskliwymi patronami zboru. Na jego potrzeby przeznaczone zostały fundusze kościoła w Ślęcinie. Przy zborze powstała szkoła, w zborze zaś odbywały się synody kalwińskie w 1626, 1643, 1662 i 1665r. W 1678 gdy Oksa przeszła w ręce katolików przeor klasztoru cystersów w Jędrzejowie zajął za zgodą nowego dziedzica zbór odebrany kalwinom i zamienił go na kościół katolicki zostający pod zarządem klasztoru jako filia parafii Konieczno. Jako filialny kościół nie pobierał dziejściny i był wspomagany finansowo przez cystersów. W pocz. XVIII w. ustanowiono w Oksie parafię. W l. 1762-3 cystersi gruntownie wyremontowali kościół, który otrzymał nowe sklepienie. Ponowny remont nastąpił ok. 1770r. Na kościele położono wówczas nowy dach. Przed 1798 r. wystawiono dzwonnice. W 1819 po kasacie zakonu cystersi przestali być zarządcami kościoła. Parafia ma trudności finansowe. Przed 1879r. sprawiono do kościoła organy. W końcu XIX w. usunięto z kościoła wszelkie elementy kalwińskie. Na pocz. XX w. do prezbiterium dobudowano zakrystię, a stara zakrystia została zmniejszona. Wówczas

13. Opis, sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacja, wnętrze, wyposażenie, instalacje

Sytuacja: kościół na wschodnim krańcu wsi, przy drodze lokalnej do Popowic. Położony na niewielkim wzniesieniu, otoczony starymi lipami i ceglano-kamiennym murem.

Materiał, konstrukcja, technika: kościół na fundamentach kamiennych, ściany przyziemia murowane z kamienia i cegły, tylnokowane, wieża - drewniana. Na fasadzie - kamienny kartusz herbowy, w elewacji zachodniej 3 epitafia z marmuru. Wewnątrz: w kruchcie i przedsionku do zakrystii - drewniana boazeria. Sklepienie kolebkowo-krzyżowe, za wyjątkiem kruchty - na gurtach. Wejście na ambonę sklepienie beczkowo. Wieżba dachowa drewniana, zbliżona do kleszczowo-płatwiowej, oparta poprzez krokwie na dwóch rzędach płatwi, które dźwigają słupy na podwalinach. Crokwie oparte poprzez murłaty i wieńce stężone krzyżowo na murach zewnętrznych. Konstrukcja wieżby drewniana, słupowo-ramowa. Nad zakrystią wieżba krokwiowa. Dach kryty blachą, wieża - gontem. Posadzki marmurowe, w prezbiterium częściowo podłoga z desek, częściowo wylewka betonowa i terakota, w dawnej zakrystii - wylewka betonowa. Schody na chór drewniane, spiralne, na słupie, obudowane przepierzeniem z desek, 14 stopni. Schody na ambonę jednobiegowe, kamienne, 5 stopni. Okna zamknięte łukiem półkolistym, obustronnie rozglifione, podwójne, 15-kwaterowe z luftem, oboknia i szczebliny ze stali. Okno dawnej zakrystii zamknięte łukiem odcinkowym, 6-kwaterowe. Drzwi drewniane, pojedyncze, o wykroju półkolistym i prostokątne, jedno- i dwuskrzydłowe, szalowane lub płycinowe. Drzwi do zakrystii szponowe, ze starym rokajowym zamkiem. Do nawy - krata stalowa.

Rzut: kościół na planie krzyża greckiego, złożonego z jednoprzęsłowych ramion: Do zachodniego ramienia dobudowana kruchta, do wschodniego - zakrystia. Niewielka dawna zakrystia w narożu między wschodnim i północnym ramieniem.

Bryła: budynek jednokondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym z sygnaturką z niższą zakrystią od wschodu i kruchtą od zachodu nad którą nadbudowana wieża z nadwieszoną izbicą z dachem łamanym polskim. Niska d. zakrystia z dachem jednospadowym.

Elewacje: za wyjątkiem wieży otynkowane, oszkarpowane, częściowo opasane cokołem, z oknami zamkniętymi półkoliście. Fasadą z wejściem zamkniętym półkoliście na osi, nad którym w zamkniętej półkoliście blendzie kartusz z herbem Oksza. Wyżej nadbudowana wieża - dzwonnica drewniana, z fartuchem krytym gontem w części dolnej, z nadwieszoną izbicą w części górnej, kryta dachem łamanym. Elewacje północna i południowa 6-osiove, w szczytach kaplic po trzy ostrołukowe blendy. Elewacja zachodnia z drzwiami na osi, po bokach i nad nimi prostokątne epitafia inskrypcyjne. W szczycie oddzielnym profilowana opaska 3 półkoliście zakończone blendy.

Wnętrze: wyłożone posadzką, otynkowane. Nawa główna otwarta do prezbiterium na 1-stopniowym podwyższeniu półkolistą tęczą zaakcentowaną gurtą. Kaplice otwarte do nawy półkoliście. Ściany zwieńczone profilowanym gzymsem rozczłonkowane pilastrami, na które spływają gurdy sklepienia. W narożniku między prezbiterium a północną kaplicą - ambona, wsparta na cokole, o profi-

<p>14. Kubatura</p> <p>2882 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>209 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>zbor kalwiński</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>kościół parafialny</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>lata 1950 - te wykonanie polichromii na ścianach i sklepieniach</p> <p>1976r. - ekspertyza w sprawie stanu technicznego, H. Dłużewski.</p> <p>1983r. - badanie tynków we wnętrzu kościoła, J. Gawron</p> <p>1985r. - położenie boazerii w kruchcie i przedsionku do zakrystii</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>zawilgocenie murów, spękanie na ścianie zewnętrznej od południa, odpadanie tynków zewnętrznych, odchylenie od pionu wieży</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>konieczne jest osuszenie murów kościoła i poprawa konstrukcji wieży</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

22. Bibliografia

E. Wartalska, Oksa. Studium historyczno-urbanistyczne, Warszawa 1983r.
Katalog zabytków sztuki w Polsce, t.III, woj. kieleckie, z.3, pow. jędrzejowski.
Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego, t.VII, Warszawa 1886r.
J. Wiśniewski, Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w jędrzejowskim, Marjówka 1930
A. Miłobędzki, Zarys dziejów architektury w Polsce, Warszawa 1938r.
T. Przypkowski, Zabytki desydenckie kielecczyzny
Studia renesansowe pod red. M. Walickiego, Warszawa
F. Kiryk, Urbanizacja Małopolski, woj. sandomierskie

23. Źródło ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

25. Opracował

tekst mgr Małgorzata Gorzelak, X 1997r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr inż. Cezary Gorzelak, X 1997r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Małgorzata Gorzelak, IX 1997r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów ..... PSOZ Kielce

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwisko wypełniających)

27. Załączniki 1

1. Miejscowość

O K S A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ
PAR. P.W. ŚW. MIKOŁAJA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
c.d.p. 12 i 13 i fotografie

Kościół od północy.

Herb nad wejściem.

Dobudowana zakrystia.

Elewacja północna z dawną zakrystią.

Wkładkę założył: Małgorzata Gorzelak, X 1997r
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ Kielce

Sygnaturka.

Ambona.

Widok na chór.

Widok na
prezbiterium.

c.d.p.12 to po bokach i nad wejściem do nowej zakrystii wmurowano 3 kalwińskie epitafia usunięte wcześniej z kościoła. Przed 1929r ks. Pelagia Radziwiłłowa ufundowała w kościele wielki ołtarz, który stanął przed pierwotnym ołtarzem, oraz zapisała kościołowi legat 1000 zł. Styl późnogotycki.

c.d.p.13 -lowanym, ogzysowanym korpusie, podzielonym gurtami. Za ołtarzem głównym wnętrza pierwotnego ołtarza ujęta pilastrami z wolutowym zwieńczeniem oraz ślady pierwotnej polichromii.

Wyposażenie: drewniane: ołtarz główny i dwa ołtarze boczne barokowe, chór neoklasycystyczny, ambona murowana, późnorenesansowa.

Instalacje: elektryczna, odgromowa.